

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

سلسله نشست های تخصصی

برنامه هفتم توسعه و توسعه تجارت غیر نفتی

ارزیابی عملکرد برنامه های توسعه صادرات غیر نفتی

و آرایه سیاست‌های اجرایی برای برنامه هفتم توسعه

میر عبدالله حسینی
گروه بازرگانی خارجی

۳۱ خرداد ماه ۱۴۰۱

فهرست مباحث

✓ مقدمه

✓ ارزیابی و تحلیل عملکرد یک دهه گذشته از ابعاد رقابت

پذیری، رقابت صنعتی، زیرساختها (لجستیک)

✓ ارزیابی و تحلیل توسعه صادرات غیرنفتی

✓ ارزیابی سیاست ها و اقدام های انجام شده در برنامه ها تا

برنامه ششم توسعه

✓ عمده چالش های تجارت (صادرات) غیرنفتی

✓ راهبردها و سیاست های اجرایی توسعه تجارت غیرنفتی

جدول 1: شاخص‌های توسعه و تجارت: مقایسه ایران و کشورهای منتخب ابتدا و انتهای دهه 2010

ایران	هند	ترکیه	مالزی	کره جنوبی	سال	واحد	شرح
91 314 760	185 1137 2680	69 485 719	25 178 337	64 940 1630	1980 2007 2020	میلیارد دلار	تولید ناخالص داخلی
(5.4)8.3	(6.9)14.5	(6.0)10.5	(6.8)13.8	(8.4) 25.5	شاخص عملکرد بلندمدت GDP و نرخ رشد آن از 1980 تا 2020		
2321 4414 9048	269 973 1942	1485 6477 8523	1779 6695 10402	1674 19487 31799	1980 2007 2020	دلار	تولید ناخالص داخلی سرانه
(3.5)3.9	(5.1)7.2	(4.5)5.7	(4.5)5.8	(7.6)19.0	شاخص عملکرد بلندمدت GDP سرانه و نرخ رشد آن از 1980 تا 2020		
81 901 1342	79 16881 64062	18 20120 7880	934 6060 3483	17 4950 9224	1980 2006 2020	میلیون دلار	جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI)
(7.3)16.6	(18.2)811	(16.4)438	(3.3)3.7	(17.0)543	شاخص عملکرد بلندمدت FDI و نرخ رشد آن از 1980 تا 2020		
12 78 54	9 145 276	3 107 170	13 176 234	18 372 513	1980 2007 2020	میلیارد دلار	صادرات کالا
(3.7)4 33.9	(9.1) 32 12.8	(10.7) 58 51.7	(7.5) 18 14.7	(8.8) 29 28.6	شاخص عملکرد بلندمدت صادرات و نرخ رشد آن از 1980 تا 2020		
100	516.4	317.2	437.6	957.9	شاخص عملکرد صادرات ایران و 4 کشور منتخب در سال 2020		

مطالعات و محاسبات نشان می‌دهد اگر اهداف شش برنامه توسعه بعد انقلاب اسلامی در زمینه رشد اقتصادی و تجارت خارجی محقق می‌شد، در اواخر سال 1400 باید تولید ناخالص داخلی ایران (GDP) به قیمت ثابت سال 2015، رقمی حدود 1450 میلیارد دلار می‌بود و به تبع آن اندازه تجارت ایران در دامنه 25 تا 30 درصد آن، 360 لغایت 430 میلیارد دلار که عملکرد فعلی اقتصاد و تجارت ایران شکاف بسیار عظیمی بین اهداف و عملکرد در این زمینه را نشان می‌دهد. این واقعیت نشان می‌دهد که داشتن برنامه به شکل ویتروینی و بی‌توجهی به واقعیت و فراهم‌نکردن شرایط اجرای برنامه‌ها، یک نما و نماد فرصت‌طلبانه را در طراحی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در ایران به‌وجود آورده است.

رشد اقتصادی پایدار در عمل باید از محل «رشد بهره‌وری» تأمین شود که رشد بهره‌وری عملکرد بسیار مایوس‌کننده‌ای دارد؛ سطح فعلی تولید کشور هم با فشار تزریق منابع و عوامل تولید و به دور از بهره‌وری ایجاد شده است و فرضیه ویتروینی بودن برنامه توسعه، دخالت‌های بی‌حد و حصر نهادهای تنظیم‌گری و کسب سود کوتاه‌مدت را مطرح می‌کند. به عبارتی تنظیم برنامه‌ها صرفاً برای داشتن برنامه و ظاهر امر بوده و برای اجرا تنظیم نشده بودند.

جدول 2: جایگاه جهانی رقابت‌پذیری ایران در مقایسه با بهترین کشور در دهه 2010

رتبه جهان	رتبه (تغییر)		نمره و امتیاز ارزش عددی (تغییر)			شرح		
	2019	2018	2010	2019	2018	2010	مولفه‌های 12 گانه	حوزه کلی
ایالات متحده	99 (-10)	89 (-20)	69	53.0 (-1.9)	9/54 (+)			شاخص کلی رقابت‌پذیری جهانی
فنلاند	120 (+1)	121 (-39)	82	42.5 (-1.8)	3/44 (+)	4/37	(1) نهادها	(I) الزامات و نیازهای اساسی (محیطی)
سنگاپور	80 (-4)	76 (-2)	74	64.8 (-0.6)	4/65 (-)	5/37	(2) زیرساخت‌ها	
کره جنوبی	84 (-4)	80 (+7)	87	50.8 (+3.2)	6/47 (+)	0/38	(3) فناوری اطلاعات و ارتباطات	
33 کشور	134 (-17)	117 (-72)	45	52.2 (-14.7)	9/66 (+)	6/49	(4) ثبات اقتصاد کلان	
4 کشور	72 (+12)	84 (-30)	54	80.4 (+2.9)	5/77 (+)	9/58	(5) بهداشت و آموزش	(II) سرمایه انسانی
سوئیس	92 (-1)	91 (+7)	98	57.9 (+0.9)	0/57 (-)	0/38	(6) مهارت‌ها و آموزش عالی	(III) بازارها
هنگ کنگ	133 (+1)	134 (-36)	98	41.6 (-0.4)	0/42 (-)	5/38	(7) بازار محصول	
سنگاپور	140 (-4)	136 (-1)	135	41.3 (-1.8)	1/43 (-)	7/33	(8) بازار نیروی کار	
هنگ کنگ	123 (-25)	98 (+22)	120	47.5 (-5.0)	5/52 (-)	9/32	(9) نظام / بازار مالی	
چین	21 (-2)	19 (+1)	20	74.1 (-0.4)	5/74 (+)	9/50	(10) اندازه بازار	(IV) اکوسیستم نوآوری
ایالات متحده	132 (-13)	119 (-37)	82	44.3 (-5.7)	0/50 (-)	4/33	(11) پویایی کسب و کار	
آلمان	71 (-6)	65 (+26)	91	38.0 (-0.4)	6/37 (+)	6/35	(12) توانایی نوآوری	

جدول 3: شاخص‌های توسعه اقتصاد و تجارت بین‌الملل، مقایسه ایران و کشورهای منتخب ابتدا و انتهای دهه 2010

ایران	هند	ترکیه	مالزی	کره جنوبی	سال	واحد	شرح
(69)41.4 (99)53.0	(51)43.3 (68)61.4	(61)42.5 (61)62.1	(26)48.8 (27)74.6	(22)49.5 (13)79.6	11-2010 19-2018	امتیاز و رتبه	(1) شاخص رقابت‌پذیری جهانی (12 مولفه و رکن)
128.0 (3.1)	141.8 (4.5)	146.1 (4.9)	152.9 (5.4)	160.8 (6.1)	1-1. شاخص عملکرد GCI و نرخ رشد آن از 2010 تا 2018		
100	115.8	117.2	140.8	150.2	1-2. شاخص عملکرد GCI ایران و 4 کشور منتخب در سال 2019		

جدول 4: شاخص عملکرد رقابت صنعتی، مقایسه ایران و کشورهای منتخب در سه دهه گذشته

ایران	هند	ترکیه	مالزی	کره جنوبی	سال	واحد	شرح
(87)0.02 (82)0.02 (58)0.06 (55)0.05 (56)0.05	(63)0.04 (57)0.05 (43)0.08 (40)0.07 (38)0.08	(39)0.07 (34)0.09 (31)0.12 (29)0.12 (28)0.12	(28)0.11 (21)0.19 (23)0.18 (22)0.15 (22)0.16	(16)0.20 (10)0.32 (4)0.41 (4)0.36 (5)0.35	1990 2000 2010 2015 2020	امتیاز و رتبه	(2) شاخص عملکرد رقابت صنعتی (CIPI)
250.0 (3.1)	200.0 (2.3)	171.4 (1.8)	145.5 (1.3)	175 (1.9)	1-2. شاخص عملکرد بلندمدت CIPI و نرخ رشد آن از 1980 تا 2020		
100	160.0	240.0	320.0	700.0	2-2. شاخص CIPI ایران و 4 کشور منتخب در سال 2020		

جدول 5: نتایج عملکرد رقابت‌پذیری صنعتی (CIP) ایران در مقایسه با بهترین عملکرد جهانی و منطقه‌ای: مقاطع 5 ساله

عملکرد ایران به رتبه 1 منطقه:			عملکرد ایران به رتبه 1 جهان: آلمان			ایران				دامنه برنامه توسعه	شرح
شکاف	درصد	امتیاز (رتبه)	شکاف	درصد	امتیاز	تغییر امتیاز	امتیاز	تغییر رتبه	رتبه		
71.43	28.57	(39) 0.07	96.61	3.39	0.59	...	0.02	...	87	آغاز برنامه اول	(1990) 68-1369
77.78	22.22	(37) 0.09	96.36	3.64	0.55	0.0	0.02	0.0	87	آغاز برنامه 2	(1995) 73-1374
77.78	22.22	(34) 0.09	96.23	3.77	0.53	0.0	0.02	+5.0	82	آغاز برنامه 3	(2000) 1378-79
75.00	25.00	(30) 0.12	94.74	5.26	0.57	+0.01	0.03	+10.0	72	آغاز برنامه 4	(2005) 1383-84
50.00	50.00	(31) 0.12	89.09	10.91	0.55	+0.03	0.06	+14.0	58	آغاز برنامه 5	(2010) 1388-89
58.33	41.67	(29) 0.12	89.36	10.64	0.47	-0.01	0.05	+3.0	55	آخر برنامه 5	(2015) 1393-94
58.33	41.67	(28) 0.12	89.13	10.87	0.46	0.0	0.05	-1.0	56	برنامه توسعه 6	(2019) 1397-98

جدول 6: جایگاه عملکرد رقابت پذیری صنعتی (CPI) ایران در مقایسه با کشورهای منتخب نوظهور و تازه صنعتی شده: 2007-18

(2019) 1397-98			(2015) 1393-94			2010 (1388-89)			2005 (1383-84)			2000 (1378-79)			1995 (1373-74)			1990 (1368-69)			کشور
%	امتیاز	رتبه	%	امتیاز	رتبه	%	امتیاز	رتبه	%	امتیاز	رتبه	%	امتیاز	رتبه	%	امتیاز	رتبه	%	امتیاز	رتبه	
10.87	0.46	1	10.64	0.47	1	10.91	0.55	1	5.26	0.57	1	3.77	0.53	2	3.64	0.55	1	3.39	0.59	1	آلمان
14.29	0.35	3	13.51	0.37	3	13.64	0.44	3	6.38	0.47	3	3.70	0.54	1	3.92	0.51	3	4.26	0.47	3	آمریکا
14.29	0.35	4	14.29	0.35	5	13.33	0.45	2	6.38	0.47	2	4.00	0.50	3	3.70	0.54	2	3.85	0.52	2	ژاپن
12.82	0.39	2	13.51	0.37	2	16.67	0.36	5	11.54	0.26	16	11.11	0.18	23	14.29	0.14	24	22.22	0.09	32	چین
14.29	0.35	5	13.89	0.36	4	14.63	0.41	4	8.33	0.36	5	6.25	0.32	10	7.41	0.27	12	10.00	0.20	16	کره جنوبی
29.41	0.17	20	29.41	0.17	20	33.33	0.18	21	15.79	0.19	21	9.09	0.22	19	11.76	0.17	21	18.18	0.11	29	مکزیک
62.50	0.08	42	55.56	0.09	37	50.00	0.12	32	25.00	0.12	29	18.18	0.11	31	16.67	0.12	27	18.18	0.11	27	برزیل
100.0	0.05	55	71.43	0.07	42	60.00	0.10	38	33.33	0.09	41	25.00	0.08	40	22.22	0.09	36	28.57	0.07	43	آرژانتین
62.50	0.08	38	71.43	0.07	40	75.00	0.08	43	50.00	0.06	55	40.00	0.05	57	40.00	0.05	55	50.00	0.04	61	هند
31.25	0.16	22	33.33	0.15	22	33.33	0.18	23	15.79	0.19	22	10.53	0.19	21	11.76	0.17	20	18.18	0.11	28	مالزی
62.50	0.08	40	62.50	0.08	39	66.67	0.09	39	37.50	0.08	42	22.22	0.09	37	25.00	0.08	41	40.00	0.05	54	اندونزی
41.67	0.12	28	41.67	0.12	29	50.00	0.12	31	25.00	0.12	30	22.22	0.09	34	22.22	0.09	37	28.57	0.07	39	ترکیه
35.71	0.14	25	33.33	0.15	24	35.29	0.17	25	20.00	0.15	26	14.29	0.14	25	15.38	0.13	26	22.22	0.09	34	تایلند
125.0	0.04	68	125.0	0.04	63	120.0	0.05	66	75.00	0.04	64	50.00	0.04	62	50.00	0.04	59	66.67	0.03	69	تونس
55.56	0.09	36	71.73	0.07	45	120.0	0.05	64	75.00	0.04	70	100.0	0.02	81	100.0	0.02	94	100.00	0.02	98	ویتنام
100.0	0.05	56	100.0	0.05	55	100.0	0.06	58	100.0	0.03	72	100.0	0.02	82	100.0	0.02	87	100.00	0.02	87	ایران

جدول 7 : نتایج شاخص‌های شش‌گانه عملکرد لجستیک تجاری ایران با بالاترین عملکرد: مقاطع دوسالانه دهه 2010

زمان تحویل به موقع محموله‌ها		امکان پیگیری، ردیابی و ردگیری محموله‌ها		طرفیت، کیفیت و کیفیت پشتیبانی		سهولت انجام جمل و نقل با قیمت رقابتی		کیفیت زیرساخت‌های تجارت و حمل و نقل		کارآمدی فرآیندهای ترخیص گمرکی		شرح
امتیاز	رتبه	امتیاز	رتبه	امتیاز	رتبه	امتیاز	رتبه	امتیاز	رتبه	امتیاز	رتبه	
2.80	106	2.00	125	2.69	66	2.59	78	2.44	66	2.50	63	2007
26/3	85	50/2	110	65/2	69	44/2	121	36/2	86	22/2	106	2010
2.66	138	2.49	108	2.66	87	2.49	115	2.42	100	2.19	126	2012
81/2	116	44/2	111	67/2	82	67/2	88	67/2	72	33/2	110	2016
36/3	60	77/2	85	84/2	62	76/2	79	77/2	63	63/2	71	2018

درصد تغییرات شاخص‌های شش‌گانه عملکرد لجستیک تجاری ایران در دو دوره قبل و بعد سال 2012

-0.14	-32	+0.49	+17	-0.03	-21	-0.10	-37	-0.02	-34	-0.31	-63	2007-12
+15/0	+22	-05/0	-3	+01/0	+5	+18/0	+27	+25/0	+28	+14/0	+16	2012-16
+55/0	+56	+33/0	+26	+17/0	+20	+09/0	+9	+10/0	+9	+30/0	+39	2016-18

بالاترین عملکرد جهانی در مقاطع سالانه یک دهه منتهی به سال 2018

53/4	سنگاپور	25/4	سنگاپور	25/4	هلند	05/4	هلند	29/4	هلند	99/3	هلند	2007
4.58	لوکزامبورگ	4.27	سوئیس	4.32	سوئیس	3.86	سنگاپور	4.34	آلمان	4.04	لوکزامبورگ	2010
4.39	سنگاپور	4.14	فنلاند	4.14	فنلاند	4.18	هنگ‌کنگ	4.26	آلمان	4.10	سنگاپور	2012
80/4	لوکزامبورگ	38/4	سوئد	28/4	آلمان	24/4	لوکزامبورگ	44/4	آلمان	18/4	سنگاپور	2016
41/4	بلژیک	32/4	فنلاند	31/4	آلمان	99/3	بلژیک	37/4	آلمان	09/4	آلمان	2018

عملکرد لجستیک تجاری ایران نسبت به بالاترین عملکرد جهانی در مقاطع سالانه طی یک دهه منتهی به سال 2018

81/61	05/102	06/47	25/78	29/63	51/98	95/63	35/107	88/56	12/100	66/62	32/117	2007
18/71	52/117	58.55	36/97	61.34	47/95	63.21	11/106	54.38	72/95	54.95	88/102	2010
60.59	100	60.14	100	64.25	100	59.57	100	56.81	100	53.41	100	2012
54/58	65/96	71/55	63/92	38/62	09/97	97/62	71/105	14/60	86/105	74/55	36/104	2016
19/76	32/126	12/64	24/111	89/65	77/106	17/69	84/110	39/63	46/114	30/64	09/120	2018

جدول 8 : روندهای تجارت کالایی ایران و جهان و سهم ایران از تجارت جهانی، میلیارد دلار و درصد

رشد تجارت ایران	سهم ایران از تجارت جهان	تجارت ایران* (میلیارد دلار)	تجارت جهان (میلیارد دلار)	تراز تجاری (میلیارد دلار)	واردات (میلیارد دلار)	صادرات (میلیارد دلار)	سال
...	0.288	95.6 (105.8)	36755.0	-17.8	61.8	44.0	(2011) 1390
-10.30	0.256	86.0 (94.9)	37128.4	-12.0	53.5	41.4	(2012) 1391
-3.5	0.242	81.3 (91.6)	37848.1	-7.9	49.7	41.8	(2013) 1392
+13.65	0.266	90.1 (104.1)	37992.0	-3.0	53.6	50.6	(2014) 1393
-19.31	0.253	77.1 (84.0)	33158.8	+0.9	41.5	42.4	(2015) 1394
+4.40	0.273	80.4 (87.7)	32136.0	+0.4	43.7	44.0	(2016) 1395
+15.62	0.289	94.4 (101.4)	35107.7	-7.5	54.5	47.0	(2017) 1396
-13.41	0.227	82.7 (87.8)	38732.5	+1.5	43.2	44.7	(2018) 1397
-3.08	0.226	85.1	37588.0	-3.1	44.1	41.0	(2019) 1398
-13.16	0.214	73.9	34611.4	-3.9	38.9	35.0	(2020) 1399

جدول 9 : ارزش و میزان صادرات، واردات، تراز و رابطه مبادله تجارت غیرنفتی ایران هه 1390

درصد تغییرات				1399	1398					شاخص	
1399	1398	1397	1396			1397	1396	1395	واحد		
-15.1	+14	-12	1.8	113.7	133.8	117.2	132.9	129.9	میزان (میلیون تن)	صادرات کالا (با میعانات گازی)	
-14.6	-7	-5.7	6.6	34998	40996	44310	46982	44042	ارزش (میلیون دلار)		
+0.5	-18.3	6.9	4.28	307.8	306.4	378	353.6	339.1	ارزش واحد (دلار به ازای تن)		
-5.8	+9	-17.5	16.35	33.7	35.8	32.1	38.9	33.4	میزان (میلیون تن)	واردات	
-11.7	+1	-22	24	38893	44058	42612	54459	43684	ارزش (میلیون دلار)		
-6.2	-6.97	-5.1	7.15	1154.1	1230.7	1329.5	1401.4	1307.9	ارزش واحد (دلار به ازای تن)		
-13.1	+12	-13	5.17	147.4	169.6	149.3	171.7	163.3	میزان (میلیون تن)	کل مبادلات تجارت غیرنفتی	
-13.1	-3	-14	15.4	73891	85054	86922	101441	87726	ارزش (میلیون دلار)		
-0.004	-13.7	-1.4	9.94	501.3	501.5	582.3	590.7	537.2	ارزش واحد (دلار به ازای تن)		
-18.63	+15	-10.4	-1.51	+80.0	98.33	85.2	95	96.5	میزان (میلیون تن)	تراز تجاری (با میعانات گازی)	
-61.82	-260	123	-2159	-3895	-2407	1698	-7477	358	ارزش (میلیون دلار)		
+15.81	-12.11	12.8	-2.70	26.67	23.03	28.43	25.23	25.93	ارزش واحد صادرات به واحد واردات		
											رابطه مبادله

جدول 10: ساختار و تمرکز صادرات کالاهای غیرنفتی ایران با شرکای تجاری طی دوره 99-1396 (میلیون دلار، درصد)

ردیف	1399			1398			1397			1396		
	کشور	صادرات	سهم	کشور	صادرات	سهم	کشور	صادرات	سهم	کشور	صادرات	سهم
1	چین	9071.26	26.02	چین	9520	23.0	چین	9218	20.8	چین	9065	19.3
2	امارات	7430.59	21.32	عراق	8992	21.7	عراق	8961	20.2	عراق	6764	14.4
3	عراق	4566.72	13.10	امارات	5046	12.2	ترکیه	5955	13.4	امارات	6425	13.7
4	کره جنوبی	2534.39	7.27	ترکیه	4501	10.9	امارات	2927	6.6	افغانستان	4380	9.3
5	ترکیه	2295.92	6.59	افغانستان	2361	5.7	افغانستان	2568	5.8	کره جنوبی	3991	8.5
6	افغانستان	1280.60	3.67	هند	1579	3.8	هند	2369	5.3	ترکیه	2792	5.9
7	هند	1015.86	2.91	پاکستان	1108	2.7	پاکستان	2043	4.6	هند	2735	5.8
8	پاکستان	673.73	1.93	اندونزی	914	2.2	اندونزی	1247	2.8	پاکستان	931	2
9	تایلند	510.82	1.47	ج.آذربایجان	634	1.5	تایلند	787	1.8	اندونزی	731	1.6
10	اندونزی	503.48	1.44	روسیه	527	1.3	عمان	729	1.6	عمان	645	1.4
11	تایوان	493.08	1.41	تایلند	458	1.1	روسیه	710	1.6	تایلند	573	1.2
12	عمان	438.13	1.26	عمان	430	1.0	آذربایجان	411	0.9	آذربایجان	521	1.1
13	ژاپن	304.52	0.87	ارمنستان	376	0.9	ارمنستان	400	0.9	ترکمنستان	425	0.9
14	ایتالیا	290.14	0.83	سنگاپور	290	0.7	ترکمنستان	281	0.6	روسیه	423	0.9
15	ترکمنستان	232.54	0.67	آلمان	287	0.7	ج. کره	279	0.6	تایوان	418	0.9
16	هنک کنگ	178.24	0.51	غنا	234	0.6	قطر	276	0.6	ایتالیا	379	0.8
17	ویتنام	167.87	0.48	قزاقستان	232	0.6	ازبکستان	254	0.6	آلمان	364	0.8
18	آلمان	167.28	0.48	قطر	200	0.5	آلمان	253	0.6	کویت	360	0.8
19	سوریه	163.58	0.47	ازبکستان	189	0.5	مالزی	247	0.6	مالزی	326	0.7
20	آذربایجان	159.58	0.46	میانمار	186	0.5	کویت	241	0.5	ژاپن	324	0.7
	جمع 4 کشور	23602.96	67.71	جمع 4 کشور	28059	67.82	جمع 4 کشور	27061	61.07	جمع 4 کشور	26634	56.69
	جمع 10 کشور	29883.37	85.72	جمع 10 کشور	32354	85.0	جمع 10 کشور	36804	82.9	جمع 10 کشور	38459	81.9
	جمع 20 کشور	32478.33	93.17	جمع 20 کشور	38063	92.0	جمع 20 کشور	40156	90.6	جمع 20 کشور	42572	90.7
	جمع کل	34860.84	-15.73	جمع کل	41370	-6.64	جمع کل	44310		جمع کل	46982	

جدول 11: پویایی گوی صنایع کارخانه‌های ایران، برحسب گروه صنایع و سطح فناوری: درصد

ارزیابی شاخص عملکرد (دامنه مزیت نسبی تولیدی و کیفیت تخصص‌گرایی)	مزیت نسبی تولیدی ایران در صنایع... جهان			سهام ایران از ارزش افزوده صنایع ... جهان			شرح صنایع کارخانه‌های کد ISIC نسخه 4- نوع فناوری			
	شاخص عملکرد و درصد واحد	2015	2010	و	شاخص عملکرد درصد واحد	2015	2010			
مزیت‌مرزی توام با افزایش تخصص	(+43/2) 77/112	64/110	11/98		(+00/0) 100	(25) 52/0	(26) 52/0	LT	10	(1) غذا
مزیت توام با افزایش تخصص	(+12/0) 62/100	40/123	64/122		(-25/2) 23/89	(26) 58/0	(26) 65/0	LT	11	(2) آشامیدنی
مزیت توام با افزایش تخصص	(+39/1) 13/107	28/121	21/113		(-02/1) 00/95	(19) 57/0	(20) 60/0	LT	13	(3) منسوجات
مزیت مرزی با افزایش تخصص	(+93/3) 28/121	28/121	00/100		(+47/1) 55/107	(23) 57/0	(24) 53/0	LT	14	(4) پوشاک
مزیت پایین با افزایش تخصص	(+50/4) 63/124	36/89	70/71		(+02/2) 52/110	(24) 42/0	(24) 38/0	LT	15	(5) چرم و ساخت کیف و چمدان
مزیت پایین با افزایش تخصص	(+15/4) 56/122	19/53	40/43		(+68/1) 70/108	(28) 25/0	(28) 23/0	LT	16	(6) چوب و محصولات چوبی
مزیت پایین با افزایش تخصص	(+93/8) 36/153	34/72	17/47		(+34/6) 00/136	(28) 34/0	(28) 25/0	LT	17	(7) کاغذ و محصولات کاغذی
مزیت پایین با افزایش تخصص	(+48/5) 57/130	81/46	85/35		(+98/2) 79/115	(27) 22/0	(28) 19/0	LT	18	(8) چاپ و تکثیر و انتشار
بالاترین مزیت با افزایش تخصص	(+25/1) 39/106	77/212	00/200		(-16/1) 34/94	(17) 00/1	(17) 06/1	MT	19	(9) زغال‌کک و پالایشگاه‌های نفت
بالاترین مزیت با افزایش تخصص	(+94/16) 64/218	13/202	45/92		(16/14) 88/193	(16) 95/0	(22) 49/0	HT	20	(10) مواد و محصولات شیمیایی
بالاترین مزیت با تخصص بطئی	(+40/0) 03/102	98/282	36/277		(+26/13) 39/186	(11) 74/2	(16) 47/1	MT	21	(11) محصولات شیمیایی دارویی و داروخانه‌ای
مزیت پایین با تخصص مرزی	(-11/1) 58/94	32/55	49/58		(-46/3) 87/83	(22) 26/0	(24) 31/0	MT	22	(12) محصولات لاستیکی و پلاستیکی
بالاترین مزیت با افزایش تخصص	(+10/15) 97/201	64/510	83/252		(+36/12) 10/179	(8) 4/2	(18) 34/1	MT	23	(13) محصولات کانی غیرفلزی
بالاترین مزیت با تخصص بطئی	(-27/1) 81/93	64/210	53/224		(-61/3) 19/83	(16) 99/0	(16) 19/1	MT	24	(14) فلزات اساسی
مزیت پایین با افزایش تخصص	(+43/7) 11/143	21/70	06/49		(+88/4) 92/126	(21) 33/0	(28) 26/0	MT	25	(15) محصولات فلزی فابریکی
مزیت نازل توام با کاهش تخصص	(-54/5) 21/75	77/12	98/16		(-22/9) 64/61	(31) 06/0	(30) 09/0	HT	26	(16) محصولات اپتیکی، الکترونیک و کامپیوتر
مزیت نازل توام با کاهش تخصص	(-13/0) 33/99	72/78	25/79		(-50/2) 10/88	(19) 37/0	(18) 42/0	HT	27	(17) ماشین‌آلات مولد و انتقال برق
مزیت نازل توام با کاهش تخصص	(-79/0) 07/96	94/48	94/50		(-16/3) 19/85	(24) 23/0	(24) 27/0	HT	28	(18) ماشین‌آلات و تجهیزات
بالاترین مزیت با تخصص بطئی	(-91/1) 81/90	62/193	21/213		(-24/4) 53/80	(17) 91/0	(16) 13/1	HT	29	(19) وسایل نقلیه موتوری و تریلر و نیم‌تریلر
مزیت بالا با افزایش تخصص	(+40/5) 09/130	91/31	53/24		(+90/2) 38/115	(28) 15/0	(26) 13/0	HT	30	(20) سایر وسایل حمل و نقل
مزیت پایین توام با افزایش تخصص	(+54/5) 96/130	60/76	49/58		(+04/3) 13/116	(26) 36/0	(27) 31/0	LT	31	(21) مبلمان و محصولات طبقه‌بندی نشده
مزیت پایین توام با افزایش تخصص	(+19/1) 11/106	04/34	08/32		(+21/1) 12/94	(27) 16/0	(27) 17/0	LT	32	(22) سایر صنایع کارخانه‌ای

عمده چالش های تجارت (صادرات) غیرنفتی ایران

- ✓ افت جایگاه تجارت خارجی با محوریت افول صادرات اعم از نفت و غیرنفتی
- ✓ نقش آفرینی ضعیف تجارت خارجی ایران
- ✓ وضعیت همواره منفی حساب خدمات کشور
- ✓ منفی بودن وضعیت موازنه کل کشور
- ✓ رابطه مبادله پایین و توام با افول
- ✓ محدودیت های تجاری دست و پاگیر
- ✓ کاهش تمایل سرمایه گذاری
- ✓ فقدان راهبرد در تمرکززدایی صادرات
- ✓ نبود مقیاس تولید صادراتی
- ✓ تضعیف مناسبات اقتصادی
- ✓ ضعف مناطق آزاد

جدول 12: عمده چالش‌ها، راهبردها و سیاست‌های اجرایی توسعه صادرات غیرنفتی

سیاست اجرایی	راهبرد	چالش‌ها
<p>1. تنظیم سیاست‌های R&D در رشته تولید محصولات فناوری بالا</p> <p>2. تدوین بسته توسعه صادرات محصولات با فناوری بالا</p>	توسعه سیاست پردازش	(1) سلطه منابع برها
<p>3. معرفی توانمندی‌ها، مزیت‌ها و فرصت سرمایه‌گذاری FTZ به ذی‌نفعان</p> <p>4. توسعه زیرساخت‌ها و امکانات زیربنایی بویژه تجارت الکترونیکی</p> <p>5. ارایه مشوق‌ها و تسهیلات توسعه‌ای جهت حضور جریان FDI</p>	ارتقای ظرفیت FTZ برای توسعه صادرات و پردازش	(2) نقش ضعیف FTZ در صادرات و جذب FDI
<p>6. تسهیل در اخذ ضمانت‌نامه بانکی برای صادرات خدمات بویژه فنی-مهندسی</p> <p>7. جذب سرمایه خارجی در حوزه خدمات گردشگری</p> <p>8. معرفی جاذبه‌های گردشگری و توسعه گردشگری</p>	توسعه خدمات فنی و مهندسی بویژه HT و گردشگری	(3) سهم نازل صادرات خدمات بویژه HT
<p>9. توسعه واردکنندگان سرمایه‌ای بویژه محصولات با برندهای معتبر</p> <p>10. تشویق بنگاه‌ها به انعقاد قرارداد انتقال فناوری با شرکتهای برتر</p> <p>11. ترجیحات تعرفه‌ای برای واردات سرمایه‌ای کاربرد در تولید صادرات</p>	توسعه واردات سرمایه‌ای بویژه HT برای توسعه بازار	(4) کاهش سهم واردات کالاهای سرمایه‌ای
<p>12. رعایت و اعمال استانداردهای اجباری TBT و SPS</p> <p>13. بررسی امکان افزایش تعرفه واردات محصولات بی‌کیفیت از ...</p>	افزایش سطح کیفی کالاهای وارداتی	(5) واردات محصولات با کیفیت پایین

ادامه جدول 12: عمده چالش ها، راهبردها و سیاست های اجرایی توسعه صادرات غیرنفتی

<p>14. کاهش هزینه تمام شده تولیدات داخلی 15. بازننگری تعرفه ورودی و تسهیل تشریفات گمرکی 16. مطالعه و بررسی کانال‌های قاچاق از طرق رسمی و غیررسمی 17. توسعه امکانات زیربنایی برای مانع از ورود محموله‌های قاچاق</p>	<p>توسعه رسمی تجارت</p>	<p>(6) تجارت غیررسمی و بی رویه (قاچاق) کالا</p>
<p>18. حضور فعال درمجامع و نهادهای اقتصادی و تجاری منطقه‌ای و جهانی 19. ارزیابی عملکرد موافقتنامه های تجاری و رفع موانع و تنگناها 20. انعقاد قراردادهای دو/چندجانبه در زمینه تجارت و سرمایه‌گذاری و... 21. شناسایی و معرفی ظرفیت تجاری و سرمایه‌گذاری با ایجاد و برگزاری... 22. طراحی برنامه های راهبردی برای حضور موثر در بازارها 23. صدور محصولات با کیفیت با رعایت استانداردهای TBT و SPS 24. ایجاد و راه اندازی شرکتهای مشترک بویژه در حوزه صادرات</p>	<p>بهره‌گیری از فرصت‌ها در عرصه منطقه‌ای و بین‌المللی</p>	<p>(7) مشارکت غیرفعال در ترتیبات تجاری و منطقه‌ای</p>
<p>25. تدوین و بروزرسانی قوانین و مقررات مستقما مرتبط با تجارت 26. کاهش و حذف مقررات و ضوابط و رویه‌های دست و پاگیر 27. استفاده از فرصت مذاکرات برای تعیین سریع گروه کاری</p>	<p>همگرایی قوانین و مقررات تجاری با اصول مقررات WTO</p>	<p>(8) عدم عضویت کامل ایران در WTO</p>

<p>28. تقویت تشکلهای صادراتی و شرکتهای مدیریت صادرات 29. ایجاد شرکتهای صادراتی بزرگ و پیوند/تکمیل زنجیره SMEs</p>	<p>توسعه خوشه‌ها و شبکه‌های صادراتی</p>	<p>(9) کوچک مقیاس بودن واحدهای صادراتی خصوصی</p>
<p>30. توسعه زیرساخت بویژه حمل و نقل، ارتباطات مخابرات و ابزارهای نوین 31. توجه به مسایل حمل و نقل با رویکرد کاهش زمان و هزینه‌ها 32. ایجاد و بهبود مراکز اقامتی و رفاهی و توقفگاهها و مراکز ثقل مبادلات</p>	<p>توسعه ترانزیتی خدمات</p>	<p>(10) عدم بهره‌گیری مناسب توانمندی‌های ترانزیتی</p>
<p>33. تلاش وافر و موثر در جهت یکسان‌سازی نرخ ارز 34. تعیین نرخ ارز تقریب تعادلی با مطالعات دقیق: توسعه صادرات</p>	<p>یکسان‌سازی نرخ ارز و حفظ رقابت‌پذیری آن دامنه</p>	<p>(11) چندگانگی نرخ ارز و محدودیت استفاده ارز اصلی</p>
<p>35. حمایت ویژه از تولید و صادرات محصولات صنعتی جدید 36. شناسایی و الویت بندی کالاها براساس توانایی ها و مزیت ها</p>	<p>متنوع سازی صادرات بویژه پایه صنعتی متناسب با نیاز واردات</p>	<p>(13) عدم تنوع صادرات و وابستگی واردات به محدود کالا</p>
<p>37. مطالعه بازارها بویژه بازارهای روبه رشد 38. ارتقای توان کارشناسی رایزنان بازرگانی و سرمایه گذاری</p>	<p>شناسایی بازارها و سلیقه های مشتریان</p>	<p>(14) عدم توجه به نیازها و سلیقه های در بازارهای خارجی</p>

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

**بی شمار سپاس
از توجه، دقت نظر و نقد عالمانه
شما حاضرین در نشست مجازی**